

**องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม
ที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน**
**FACTORS AND INDICATORS OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT
IN EFFECTIVENESS SCHOOL OF SOUTHERN ANDAMAN
ELEMENTARY SCHOOL NETWORK**

อนันต์ ศรีชาย¹, เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์², ไพศาล หวังพานิช³, และ สงวนพงศ์ ชวนชม⁴

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณูปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

²ศาสตราจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

³รองศาสตราจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

⁴อาจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน 2) เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามันกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) วิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาารายชื่อ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.903 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประธานเครือข่ายและคณะกรรมการบริหารเครือข่ายโรงเรียนได้จำนวน 50 คน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธี วิเคราะห์องค์ประกอบหลัก หมุนแกนองค์ประกอบแบบโอโธโกนอล ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ ของจำนวนองค์ประกอบ และจัดกลุ่มตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพของตัวบ่งชี้ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน จำนวน 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ระดับมาก ($\mu = 3.50$) ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ โดยใช้การทดสอบค่าที ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความเที่ยงตรงเท่ากับ 8 องค์ประกอบ 74 ตัวบ่งชี้ สามารถอธิบายค่าความแปรปรวนสะสมของตัวบ่งชี้ได้ร้อยละ 80.83 โดยองค์ประกอบที่ 1 ด้านโครงสร้างองค์กรเครือข่าย จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย 16 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านภาวะผู้นำเครือข่าย จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 ด้านบรรยากาศเครือข่าย จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 7 ด้านความเสมอภาคของการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 8 ด้านการยอมรับความแตกต่างของการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 2) ตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความเที่ยงตรงตามสภาพ จำนวนทั้ง 74 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ : การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the factors and indicators of the effectively participative school network administration of the primary schools in southern Andaman coast 2) confirm the concurrent validity of the factors and indicators of the effectively participative school network administration of the primary schools in southern Andaman coast with the known group. The methodology was to study documents, concepts, theories and related literature in order to set the main and discrete factors as well as the indicators of school network administration. The research instrument was a five point-rating scale questionnaire with the range of 0.67-1.00 as the content validity of the items, and 0.97 as the content validity of the whole questionnaire respectively. The reliability of the questionnaire was 0.9303. Data were collected from 50 people who were chairman of the school network and the committees administering school network. The data were analyzed by the exploratory factor analysis. To extract the factors, a principal component analysis, and varimax rotation were conducted in order to arrange the indicators of school network administration. The concurrent validity of indicators were verified. The mean scores were compared to the norm which was 3.5 as the reference, employing t-test.

Research findings were as follows:

1. There were 8 factors and 74 indicators of the effectively participative school network administration of the primary schools in southern Andaman coast which were 80.83 percent accumulative variance explained. Factor 1 was roles and duties of the committees administering school network comprising 16 indicators. Factor 2 was the leadership of chair network comprising 14 indicators. Factor 3 was the participation of the members of the network comprising 14 indicators. Factor 4 was the participation of goal-setting comprising 8 indicators. Factor 5 was network condition comprising 8 indicators. Factor 6 was the structure of organization network comprising 5 indicators. Factor 7 was equality comprising 5 indicators. Factor 8 was the difference comprising 4 indicators.

2. Seventy-four indicators of the effectively participative school network administration of the primary schools in southern Andaman coast were concurrently valid.

Keywords : Participative Management, Efficiency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาไทยเป็นภารกิจของคนไทยทุกคน เพื่อเป็นแนวร่วมในการพัฒนาคนไทยและสร้างสรรค์พลังปัญญาของสังคมไทย แต่การปฏิรูปการศึกษายังประสบความสำเร็จน้อยอยู่ ที่เงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ คือ การเชื่อมโยงการทำงาน of ทุกส่วน ในสังคมในเชิงเครือข่าย และให้เครือข่ายปฏิรูปการศึกษาระดับถึงมีความสำคัญและมีจุดมุ่งหมายในการปฏิรูปการศึกษาร่วมกัน ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ความเคลื่อนไหวในการพัฒนาศาสตร์ การบริหารปัจจุบันเน้นการ สร้าง

องค์ความรู้ ในการจัดการเครือข่ายควบคู่กับการพัฒนาองค์การให้ทำงานเชื่อมประสานกับ เครือข่าย ได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน และมีประสิทธิภาพและการพัฒนาเครือข่ายในระดับสูงขึ้น

การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีอุปสรรคในการดำเนินการหลายประการ เช่น การไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และวัฒนธรรมของคนไทย ไม่กล้าแสดงออกในการที่จะแสดงความคิดเห็น ประการสำคัญกลไกของรัฐบาลไม่มีความชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของเครือข่ายต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การพัฒนาระบบการศึกษา

ไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) จึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคต

จากสภาพพื้นที่ของจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความแตกต่างกันทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ มีทั้งสภาพที่เป็นเกาะและพื้นที่เขตลุ่มน้ำเมือง นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายด้านพหุวัฒนธรรมมีทั้งชาวเล คนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันทั้งในส่วนของความคิด ความเข้าใจมุมมองของชีวิตและการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างแตกต่างกัน โรงเรียนจำนวนหนึ่งตั้งอยู่บนเกาะส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งย่อมจะต้องประสบปัญหาในการที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้โดยลำพัง จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากโรงเรียนที่มีความพร้อมกว่า ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของระบบเครือข่ายโรงเรียนเพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันในทุกด้านจึงจะสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามภารกิจของสถานศึกษาโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในด้านวิชาการและด้านอื่นๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

2. เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามันกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group)

วิธีการดำเนินการวิจัย

มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กำหนดองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายและพัฒนาการของเครือข่ายโรงเรียนทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สามารถใช้ในการในการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์ประธานและกรรมการศูนย์เครือข่ายโรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลเพื่อขอสัมภาษณ์ ประธานศูนย์เครือข่ายโรงเรียน และกรรมการศูนย์เครือข่าย จำนวน 11 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อพิจารณาความครบถ้วนสมบูรณ์ และเติมเต็มเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน สามารถนำไปสร้างเป็นตัวบ่งชี้เพื่อการวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จาก ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน ได้ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์กรเครือข่ายโรงเรียน 2) การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และร่วมรับผิดชอบ 3) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 4) บรรยากาศเครือข่าย 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 6) ความไว้วางใจและรับฟังความคิดเห็น 7) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 8) กิจกรรมที่ทำร่วมกัน 9) การใช้เทคโนโลยี 10) การติดต่อสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ขั้นที่ 1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามประเมินระดับความคิดเห็น ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแต่ละ

ข้อกำหนดให้มีตัวเลือกตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิในลำดับต่อไป

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพ ว่าประเด็นที่นำมาสร้างเป็นตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และมีความเชื่อมั่น (Reliability) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสอดคล้อง (Relevant)

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้แบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายไปทดลองใช้ (Try Out) กับประธานกรรมการเครือข่ายและคณะกรรมการเครือข่ายที่ปฏิบัติงานในเครือข่ายโรงเรียนประถม ศึกษาจังหวัดกระบี่ จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient, 1970)

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์หองค์ประกอบ อย่างน้อยที่สุดต้องเป็น 10 เท่าของตัวแปรที่ต้องการวิเคราะห์

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บและที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์หองค์ประกอบ (Factor Analysis) ด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis : PCA) หมุนแกนแบบออร์โธโกนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแปรผัน (Varimax) หาค่าไอเกน (Eigen Value) ร้อยละความแปรปรวนและค่าน้ำหนักตัวแปร (Factor Loading) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ ที่ได้จากการดำเนินการวิจัยใน ตอนที่ 2 นำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นเครื่องมือวัด โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามเชิงประเมิน เพื่อใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) เพื่อยืนยันว่าตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยในตอนที่ 2 นั้นเป็นตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนประถม ศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน และมีความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างเครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเชิงประเมิน มี 2 ตอน ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามประเมินระดับความคิดเห็น ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราตามแบบของ Likert

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด จำนวน 50 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ระดับมาก ($\mu = 3.50$) ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) โดยใช้ One Sample t-test เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน ที่ค้นพบจากการวิจัยมีความเที่ยงตรงตามสภาพ ตัวบ่งชี้ใดมีค่าที่ไม่มีความสำคัญทางสถิติ แสดงว่าไม่เป็นตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อใช้ในการบริหารงานเครือข่าย จำนวน 8 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านโครงสร้างองค์กรเครือข่าย 2) ด้านร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ด้านบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย 4) ด้านภาวะผู้นำเครือข่าย 5) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 6) ด้านบรรยากาศเครือข่าย 7) ด้านความเสมอภาคของการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม 8) ด้านการยอมรับความแตกต่างของการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม

2. ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน กับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Group) มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาหรือข้อ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 แสดงว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความเที่ยงตรงตามสภาพ สามารถนำไปใช้ในการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน บรรลุเป้าหมายมากที่สุด มีความเที่ยงตรงตามสภาพ ตัวบ่งชี้ที่เป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารเครือข่ายที่สำคัญ และที่ใช้ในการบริหารเครือข่าย คือ คณะกรรมการเครือข่ายจะต้องมีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย และรวดเร็วมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ เท่ากับ 0.79 ซึ่งสอดคล้องกับ อภิญา กังสนารักษ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผล ระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา ผลการ

วิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การที่มีประสิทธิผล ระดับคณะประกอบด้วยองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านการแบ่งปันอิทธิพล ผู้บริหาร ระดับคณะต้องเป็นผู้มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงาน ได้รับการยอมรับนับถือ มีการจูงใจในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความก้าวหน้า มีความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ มีความมั่นคงในการทำงานมีความพึงพอใจกับสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและนโยบายการบริหาร ด้านการแบ่งปันข้อมูล ภายในคณะต้องมีระบบสารสนเทศในการบริหาร ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลการที่เก็บรักษาข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนมีลักษณะและประเภทของข้อมูลที่ ผู้บริหารระดับคณะให้กับบุคลากรในคณะ 3) ด้านการแบ่งปันอำนาจ ผู้บริหารระดับคณะ ควรมีพฤติกรรมแบบมุ่งคน และมีภูมิหลังด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์สอน ประสบการณ์บริหาร และตำแหน่งวิชาการ และสอดคล้องกับ สวานส์เบิร์ก (Swansburg, 1996) กล่าวว่า การสื่อสารที่ไม่ดีหรือขาดประสิทธิภาพนั้นจะก่อให้เกิดความตึงเครียดในองค์การได้ หรือจะก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ และอาจทำให้อัตราการขาดงาน โอนย้าย ลาออก ประท้วงมากขึ้น สิ่งที่จะตามมาคือ ผลผลิตที่ต่ำ ไม่มีคุณภาพ การสื่อสารในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้น จะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในแผนกและระหว่างแผนกในองค์การที่มีขนาดกลาง และมีขนาดใหญ่ การสื่อสารนั้นจะเกิดขึ้นตลอด 24 ชั่วโมง การสื่อสารข่าวสารข้อมูลจะต้องมีความสะดวก คอมพิวเตอร์จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้เพราะสามารถส่ง ข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและทุกรูปแบบ

2) ภาวะผู้นำของประธานเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก ของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีความเที่ยงตรงตามสภาพ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าถ้าเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการการตามตัวบ่งชี้ นี้ จะทำการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเครือข่าย โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ ประธานเครือข่ายมีความสามารถในการบริหารงานเครือข่าย เช่น มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ ฯลฯ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้

เท่ากับ 0.84 ซึ่งสอดคล้องกับ จามจุรี จำเมือง (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมี 6 ด้าน คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ ควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดวิสัยทัศน์ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ปรับวิสัยทัศน์และเสนอวิสัยทัศน์ 2) ด้านการเรียนการสอน ควรมีการวางแผนปฏิบัติของโรงเรียน จัดสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและออกแบบพัฒนาการเรียนการสอน 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรมีการจัดองค์การจัดระเบียบการปฏิบัติงาน และจัดทรัพยากร 4) ด้านชุมชน ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน สนองความสนใจและความต้องการของชุมชน ระดมทรัพยากรต่างๆ จากชุมชนมาใช้ประโยชน์ 5) ด้านคุณธรรม ควรมีปฏิบัติตามคุณธรรม ปฏิบัติอย่างยุติธรรมและปฏิบัติตามจริยธรรม 6) ด้านพัฒนาสังคม ควรมีการเข้าใจบริบทของโรงเรียน ตอบสนองต่อบริบทที่ชัดเจนและนำศักยภาพจากบริบทมาพัฒนาโรงเรียนและสังคม ตรงกับ ประยูร เจริญสุข (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้งานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวบ่งชี้งานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในการเป็นตัวบ่งชี้งานวิชาการ อยู่ในระดับมากทุกตัวบ่งชี้

3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน บริหารงานเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด มีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ คณะกรรมการบริหารเครือข่าย สามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานมาปรับปรุงและพัฒนาในการดำเนินงานของเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.76 ซึ่งสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2542) อธิบายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) กำลังเป็นที่นิยม โดยเน้นเป้าหมายของการมีพันธสัญญา (Commitment) ร่วมกัน การมีส่วนร่วม (Involvement) ของผู้บริหาร และผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร แนวคิดหลักของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

คือ การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล เป็นนวัตกรรมในการบริหารที่สนับสนุน ให้กลุ่มงานมีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการ โดยมีการใช้พลังอำนาจทางภาวะผู้นำในการจูงใจและร่วมมือกัน

4) ด้านร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และร่วมรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน บริหารงานเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด มีความเที่ยงตรงตามสภาพ ซึ่งเห็นว่าถ้ามีการบริหารงานตามตัวบ่งชี้นี้จะทำให้การบริหารเครือข่ายมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ สมาชิกในเครือข่ายทุกโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.69 ซึ่งสอดคล้องกับ ประหยัด สุขสำราญ (2555) ได้อธิบายว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมหมายถึงการแบ่งอำนาจแบ่งความรับผิดชอบ แบ่งการตัดสินใจให้กับกลุ่มคนกลุ่มอื่นและเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายมีขั้นตอนและกระบวนการที่เป็นไปด้วยความยินดีเต็มใจโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือสอดคล้องกับความต้องการและความเป็นอยู่ที่แท้จริง

5) ด้านบรรยากาศเครือข่าย บรรยากาศของเครือข่ายมีผลต่อการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมระดับมาก มีความเที่ยงตรงตามสภาพ แสดงให้เห็นว่าบรรยากาศเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งต่อการบริหารงานเครือข่าย โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ สมาชิกเครือข่ายร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยบรรยากาศที่สร้างสรรค์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.65 ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกชัย ก็สุขพันธ์ 2538 อ้างถึงใน ประหยัด สุขสำราญ, 2555) ผู้บริหารจะต้องสร้างบรรยากาศให้การทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participative Climate) ให้เกิดขึ้นด้วย การสร้างบรรยากาศมีส่วนร่วมในการทำงานแก่ 1) ความเชื่อใจและไว้วางใจในตัวผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา 2) จัดให้มีระบบสื่อสารระบบเปิดมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน 3) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยกลุ่ม 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน 5) ผู้บริหารมีความเป็นกันเอง สนใจและจะเปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา 6) การยอมรับกันและกันในการทำงาน

6) การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ด้านโครงสร้างองค์กรเครือข่ายองค์ประกอบนี้มีความสำคัญต่อการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเครือข่ายจะต้องมีการจัดระบบโครงสร้างของเครือข่ายที่ครอบคลุมภารกิจ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การบริหารเครือข่ายจึงจะประสบผลสำเร็จในการบริหารงานเครือข่าย มีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ โครงสร้างเครือข่ายมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายในเรื่องความร่วมมือช่วยเหลือกันในด้านวิชาการของสมาชิกเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.71 ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2547) ยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิดและเทคนิคการบริหารองค์กรที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น องค์กรจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งความสำเร็จ (Successful Organization) โดยจะต้องมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลาที่สามารถปรับตัวไม่ ให้ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (Dynamic Organization) การสร้างบรรยากาศองค์กรแห่ง การเรียนรู้จึงเป็นพื้นฐานขององค์กรแห่งความสำเร็จและการจะสร้างองค์กรแบบนี้ได้นั้นมีองค์ประกอบ ที่สำคัญอยู่ 2 องค์ประกอบคือ บุคลากร และโครงสร้างองค์กร ต้องจัดการให้เหมาะสมกับลักษณะกิจการโดยหัวใจสำคัญอยู่ที่พนักงานจะเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร เมื่อใดก็ตามถ้าโครงสร้างองค์กรไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการองค์กรแล้วโครงสร้างนั้นก็เป็นตัวทำลายองค์กร เช่นกัน ดังนั้นทั้งโครงสร้างขององค์กรและสมาชิกองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกันด้วย

7) การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาคการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งในการปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความคิดเห็น และสถานภาพของสมาชิก มีความเที่ยงตรงตามสภาพ ซึ่งทุกตัวบ่งชี้ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ คณะกรรมการบริหารเครือข่ายจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามวิถีประชาธิปไตย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.69 ซึ่งสอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2548) อธิบายไว้คือ สมาชิกไม่เท่าเทียมกัน

ทำให้บางคนบางกลุ่มชมคนอื่น องค์กรอื่น บางคนเข้ากลุ่มแล้วกลุ่มแตก วงแตก เพราะไปครอบงำคนอื่น หรือยึดถือความคิดตนเองเป็นหลักไม่ฟังใคร การครอบงำ บางองค์กรมีเงินมากกว่า มีผลงานมากกว่า มีอิทธิพลมากกว่าอาจจะครอบงำเครือข่าย และแสดงความคิดเห็นที่ชมคนอื่นตลอดเวลา แบบนี้สมาชิกเริ่มเบื่อไม่อยากจะร่วมวงไปคุยด้วยความแตกต่างในหมู่สมาชิกมากเกินไป เช่น สมาชิกที่อยู่ในเมืองกับสมาชิกที่อยู่ในชนบททางไกลการคมนาคม การสื่อสารในชนบทลำบากกว่าในเมือง ประเทศร่ำรวยและประเทศยากจนการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อประโยชน์ของตนเอง สมาชิกบางคนมีโอกาสมากกว่ามีอำนาจมากกว่าอาจจะใช้ความเป็นเครือข่ายเพื่อประโยชน์ของตนเองมากกว่าเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรืออาจใช้ทรัพยากรส่วนรวมของเครือข่ายเพื่อประโยชน์ของตนเอง การแข่งขันระหว่างเครือข่าย หมายความว่า มีเครือข่ายอื่นที่คล้ายกันเกิดขึ้นและเกิดการแข่งขัน เพราะการทำงานที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน เครือข่ายก็อาจได้รับผลกระทบการแทรกแซงขององค์กรผู้ให้ทุน เรื่องนี้เกิดขึ้นได้ ถ้าหากผู้ให้ทุนมีเงื่อนไขมาก และถือสิทธิ์การให้ทุนแทรกแซงการทำงานของเครือข่าย

8) ความแตกต่างการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม คณะกรรมการบริหารเครือข่าย ต้องให้เกียรติและยอมรับความแตกต่างของสมาชิก ในด้านการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของเครือข่าย โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายร่วมแสดงความคิดเห็น มีความเที่ยงตรงตามสภาพ โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ สมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.76 คณะกรรมการบริหารเครือข่ายจะต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานของเครือข่าย เพราะสมาชิกเครือข่ายย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2548) กล่าวถึงปัญหาทั่วไปที่เครือข่ายในด้านความแตกต่างไว้ว่ามีความแตกต่างในหมู่สมาชิกมากเกินไป เช่น สมาชิกที่อยู่ในเมืองกับสมาชิกที่อยู่ในชนบททางไกลการคมนาคม การสื่อสารในชนบทลำบากกว่าในเมือง ประเทศร่ำรวยและประเทศยากจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การบริหารเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาแบบมีส่วนร่วม เครือข่ายจะต้องคำนึงถึงการเป็นผู้นำของประธานเครือข่าย ให้มากที่สุด เพราะการบริหารเครือข่ายจะประสบความสำเร็จได้ จะขึ้นอยู่กับผู้นำเครือข่ายและเครือข่ายควรจะต้องกำหนดคุณสมบัติของประธานเครือข่ายไว้ด้วย เครือข่ายจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายแสดงความคิดเห็นในการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ และร่วมรับผิดชอบ เครือข่ายจะต้องกำหนด บทบาท หน้าที่ ของคณะกรรมการเครือข่ายที่ชัดเจน เครือข่ายจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเครือข่าย ในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการเงิน ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านวิชาการ ฯลฯ ด้านบรรยากาศ เครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง เครือข่ายจึงควรสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติให้กับสมาชิกเครือข่าย ประธานเครือข่าย และคณะกรรมการเครือข่าย ควรยึดหลักความเสมอภาค หรือหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงาน ควรให้ความสำคัญแก่สมาชิกเครือข่ายที่มีความสามารถพิเศษ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในด้านต่างๆ เป็นพิเศษ เครือข่ายจะต้องกำหนดโครงสร้างองค์กรเครือข่าย

กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการบริหารของเครือข่าย ตลอดจนการรายงานผลการปฏิบัติงานของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายทราบถึงผลการบริหารงานเครือข่าย และผลการปฏิบัติงานไปปรับปรุงการบริหารงานในรอบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่าย ที่ได้จากการวิจัยไปศึกษาต่อ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) 2) ควรนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่าย ที่ได้จากการวิจัยไปศึกษาถึงวิธีการวิเคราะห์หัตถิทธิพล (Path Analysis) เพื่อทดสอบปรากฏการณ์ด้านการบริหารเครือข่ายในรูปแบบที่ลุ่มลึกและชัดเจนมากยิ่งขึ้น 3) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 74 ตัวบ่งชี้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะนำตัวบ่งชี้การบริหารเครือข่ายทั้ง 74 ตัวบ่งชี้ดังกล่าว ไปทดลองใช้ในสถานการณจริง ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด และติดตามผลการนำตัวบ่งชี้ไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- จามจุรี จำเมือง. (2548). **งานวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประยูร เจริญสุข. (2553). **การพัฒนาตัวบ่งชี้งานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2547). **การพัฒนาองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลง.** กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์พิมพ์ครั้งที่ตั้ง.
- ประหยัด สุขสำราญ. (2555). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน .
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2542). **ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา.** นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผล.** สถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Swansburg, R. C. (1996). **Management and Leadership for Nurse Managers.** Boston: Jones and Barbican.